

Gi NS-barna en unnskyldning

KRIGENS FALNE: De hedres best ved at man gjør opp for etterkrigstidas urett.

Hva sloss de for under krigen? Hva døde de for? Vi vil få høre det i vårens taler når Norge feirer 50-årsjubileet for frigjøringen fra tysk okkupasjon. Vi vil få høre om kampen for norsk selvstendighet og om kampen mot nazistisk og rasistisk ideologi.

Kanskje vil vi også fra noen talere høre om nødvendigheten av liknende kamper i dag. Det er riktig, og det er nødvendig at det sies.

DEBATT

Cecillie Høigård, forsker, mener at frigjøringsjubileet kan gjøres verdig ved å rette opp lidelsene som ble påført NS-barna. Tidligere innlegg: Ole Wilhelm Klüver (17.2.).

en åndskamp mot nazistisk ideologi, og var opptatt av at det norske skoleverket ikke måtte infiseres av denne ideologien. Den norske skole måtte grunnlegges på menneskers likeverd.

■ ■ Jeg var lei meg for å vokse opp uten far, men også stolt av det han utrettet. Jeg vokste opp i en fortelling om nødvendigheten av fri-

gjøringskampen og frigjøringskampens ofre. Det er også min fortelling, den gang og i dag.

Samtidig var en annen fortelling i ferd med å skapes: en mørk underfortelling som også handlet om krigen. Den handlet blant annet om noen barn lenger ned i gata vår: tyskerbarna. De var annerledes. Annerledes ved sine fattigere klær, annerledes ved at få ville leke med dem, annerledes ved at de på et vis var fremmede. Min mor var arg på dette: hun ba dem hjem til oss og påbød oss å oppføre oss skikkelig overfor dem. De var like gode som oss, og som alle andre i gata. Var det ikke slike enkle sannheter motstandskampen bygde på?

■ ■ Jeg skjønte vel ikke stort av det, brydde meg ikke nok.

De seinere åra er det kommet noe dokumentasjon om skjebnen til tyskerbarn. Hvilken urett! Vi har blant annet lest om tyskerungen som fikk hakekorset brent inn i pannen og som måtte stå oppreist i geografitimen om Tyskland. Spott og spe: slik ser en av tysk avstamming ut. (Og slik så en jøde ut.) En norsk skole der slikt var mulig; hadde skolefrontens idealer forvitret i seierens rus?

Og vi har lest om offentlige utredninger laget av respekterte, gode nordmenn der tyskerungene stemples som arvemessig mindreverdige. Seierherrene talte språket til dem de beseiret, og ødela ved det menneskeliv.

■ ■ Uretten er forsøkt begrunnet i det oppdemte hatet og lidelsene til dem som sto på

den riktige siden. Jeg er ikke sikker på om dette er en presis oppsummering. Jeg har møtt andre med liknende bakgrunn som min, og der «deres voksne» også reagerte mot slik urett. Kanskje var det heller slik at de som gjennomlevde krigens hverdagsliv uten de store rystelser og heroiske innsatser, gikk i spissen for overgrepene i etterkrigstiden. Mønsteret med å skape utgrupper og syndebukker for å stive av egen fortrefelighet og overlegenhet der dette kjennes nødvendig, er et gammelt mønster.

Det viktigste i dag er ikke å fordele skyld og ikke-skyld hos fortidens aktører. Det viktigste må være å forsøke å gjøre godt igjen, og å benytte jubileet også til å få fram hvordan behandlingen av ofrene på den andre siden representerte det motsatte av viktige idealer i motstandskampen.

■ ■ Kong Harald gav i 1993 partisanene i Nord-Norge en lenge etterlengtet unnskyldning for etterkrigstidens behandling av dem. Hvis ikke landets øverste myndigheter på vegne av nasjonen gjør noe liknende overfor etterkrigstidens ofre, er det som om kampens idéinnhold blir redusert, krigens ofre blir mindre verd. Så får vi håpe at barn av nazister, tyskerunger og tyskertøser er villige og rausere nok til å ta imot unnskyldningen og andre forsøk på å gjøre uretten god igjen.

Slik viser vi at vi har forstått noe, lært noe. Jeg vet ingen bedre måte å hedre krigens falne på.

Cecillie Høigård

Dagbladet 21/2-95